

Významné životní jubileum prof. MUDr. Jaromíra Švestky, DrSc.

Dne 15. září 1937 se v Brně narodil prof. MUDr. Jaromír Švestka, DrSc., emeritní profesor brněnské Masarykovy univerzity, člen České lékařské akademie a dlouholetý člen výboru České neuropsychofarmakologické společnosti, jejímž byl též předsedou.

Jaromír Švestka vystudoval

medicínu v Brně. Po promoci v r. 1961 nastoupil do Psychiatrické léčebny v Jihlavě, kde se mu dostalo základů praktické klinické psychiatrické přípravy. V r. 1965 pak nastoupil na brněnskou psychiatrickou kliniku, kde je zaměstnán dosud. První atestaci z psychiatrie složil v r. 1967, druhou v r. 1976. O desetiletí později se stal nástupcem profesora Náhunka v křesle přednosta kliniky. Vychoval řadu žáků a doktorandů, k nimž patří i současná přednostka Psychiatrické kliniky LF MU, prof. MUDr. Eva Češková, CSc.

Od počátku své kariéry se Švestka zajímal o biologickou psychiatrii a psychofarmakologii. Patřil k průkopníkům lithioprofylaxe u nás a v r. 1976 obhájil titul CSc. prací na téma *Prediktory lithioprofylaxe*. Bylo to v období „zlaté éry“ československé psychofarmakologie, která tehdy patřila ke světové špičce. Vyprodukovala řadu originálních preparátů, z nichž mnohé se proslavily celosvětově (dosulepin), jiné se v praxi osvědčily lépe než jejich slavnější zahraniční obdoby (meklopin) a jiné se ještě dnes uvádějí na trh coby „nové“ objevy, byť v různých modifikacích (zotepin). Na konci této éry (1986) Jaromír Švestka obhájil doktorskou dizertační práci na téma *Depotní antipsychotika v léčbě schizofrenie*, když se byl tři roky před tím na Karlově univerzitě v Praze habilitoval. Záhy na to byl na Masarykově univerzitě v Brně jmenován profesorem psychiatrie a stal se přednostou její psychiatrické kliniky (1987-1996).

Jaromír Švestka po řadu let působil jako člen Oborové komise 06 Interní grantové agentury (IGA) MZ ČR (psychiatrie, neurologie a psychologické a sociální otázky). Je členem redakční rady časopisů *Psychiatrie* (Praha), *Remedia* (Praha), *Pharmacotherapy* (Praha) a *Update* (Brno).

V zahraničí je členem redakční rady časopisu *Neuroendocrinology letters*, komise pro obhajoby doktorátů věd (DrSc.) na Univerzitě Pavla Jozefa Šafárika v Košicích (Slovensko) a zakládajícím členem European College of Neuro-Psychopharmacology (ECNP). Je dlouholetým členem Collegium Internationale Neuro-Psychopharmacologicum (CINP) a od roku 1998 také Rakouské společnosti pro biologickou psychiatrii (Austrian Society for Biological Psychiatry). Aktivně se podílí jako poradce a lektor na činnosti vzdělávací instituce Academia Medica Pragensis. Odborná bilance profesora Švestky a jeho zásluhy o obor psychiatrie a zejména klinické psychofarmakologie byly oceněny nejenom zvolením řádným členem České lékařské akademie (2004), ale také Kuffnerovou cenou Psychiatrické společnosti České lékařské společnosti J. E. Purkyně (za knihu *Höschl C., Libiger J., Švestka J.: Psychiatrie /2002/*) a čestným členstvím jak v Psychiatrické společnosti ČLS JEP, tak v ČNPS. Za své další publikace získal celkem třikrát Hanzlíčkovu cenu Janssenova Nadačního fondu (1997, 1999, 2003).

Mezi nejvýznamnější práce Jaromíra Švestky patří již deset let vycházející pravidelný cyklus lékových profilů nových psychofarmak ve stejnojmenné rubrice časopisu *Psychiatrie*, knihy *Akutní psychiatrie* (Švestka et al., 1993), *Psychofarmaka v klinické praxi* (1995), *SSRI – léky první volby* (1998), originální studie (Dvojitě-slepé srovnání risperidonu a haloperidolu, 1990; kontrolované srovnání terguridu a perfenazinu u schizofrenních nemocných, 1996; studium antidepresivních účinků olanzapinu, 2000; srovnání olanzapinu a risperidonu u prvních epizod schizofrenie, 2003) a kritické přehledy, rozborů či studie (Švestka, 2001, 2005, 2007).

Jaromír Švestka rád a hodně cestuje, zná prakticky celý svět. Na cestu jede vždy skvěle připraven, vybaven itinerářem, průvodcem, znalostmi podnebí, historie, ekonomiky, místních zvyklostí, a neobvyklou dávkou houževnaté odolnosti, s jakou snáší cestovní útrapy. Z vrtošivého profesora, který jinak citlivě vnímá zacházení, jakého se mu dostává při různých domácích akcích, se najednou stane statečný vandrovník s povahou do nepohody. Rázem se promění v rychlochodce s velkou výdrží, co „neremcá“ a jde. Snáší nepohodlí, snadno se obejde bez vepřové s knedlíkem. Vydrží žízeň, horko, sucho, hlad, vlhko, zimu, déšť. Skvěle fotografuje. Pořízené snímky navíc dodatečně systematicky třídí, zakládá alba a vytváří jakési cestopisy, které rád ukazuje těm, co o to opravdu stojí. Je fascinován a přitahován ladnými přírodními tvary, ať již jsou jakéhokoli původu, a to i za cenu určitých rizik, která bývají s takovou vášní spojena.

Profesora Švestku charakterizuje nedávná příhoda na jednání pracovní skupiny, která pro Collegium Internationale Neuro-Psychopharmacologicum připravuje stanovisko k léčbě antidepressiv. Při revizi textu se narazilo mj. na zdánlivě banální pasáž, vypočítávající příznaky deprese. Vtom profesor Švestka přerušil Normana Sartoria, který jednání předsedal, slovy: „Pozor, úzkost není příznakem deprese; pouze se při depresi často vyskytuje, ale *nepatří* mezi její příznaky!“ Nastalo pozor-
né ticho, každý lovil ve své paměti (proboha, vždyť to zkoušíme mediky!). Světem protřelý bývalý prezident Světové i Evropské psychiatrické asociace Norman Sartorius se pobaveně usmál: „Jak to, že ne?“. Švestka trval na svém. V nastalém zmatku sáhl ke své nejobávanější zbrani: *evidence based medicine*. Myslet si můžete, co chcete, to vám neberu, ale trvám na důkazu. A říkám, že v seznamu příznaků deprese, definované například ve výzkumných diagnostických kritériích MKN-10, úzkost není! Nezbylo, než kritéria nalistovat – a hle, Švestka měl pravdu. Švestka je mimořádně zodpovědný a přesný. V odborné oblasti nikdy neprodukuje vágní nepodložené názory, nestřílí od boku různé dohady, nefantazíruje tam, kde jde o fakta, a nelže. Všechno, co tvrdí, tvrdí s vysokou mírou jistoty. Jako každý, i on se může mýlit. Na rozdíl od mnohých však svým výrokům nepřisuzuje vyšší platnost než která odpovídá zdroji, ze kterého čerpá. Je vysoce kritický. Má fenomenální paměť. Všechny své přednosti a talent vložil do psychofarmakologie. Jaromír Švestka je bezesporu nejinformovanější a důkazy nejvybavenější klinický psychofarmakolog, který u nás kdy působil; je to chodící encyklopedie klinických studií, autor jedinečné rubriky Nová psychofarmaka, která doznala obdivu i u předních světových expertů a jejím jediným hendikepem je, že vychází pouze v češtině. Zároveň je to jeden z nejsršatějších kritiků, obávaný diskutér, nelaskavý recenzent, přísný oponent. V tom všem je Jaromír Švestka vskutku fenomenální, bezkonkurenční, neopakovatelný, jedinečný.

My, kteří už několik desetiletí procházíme psychiatrií vedle Jaromíra, či spíše v jeho závěsu, máme dnes vhodnou příležitost nejenom si plně

uvědomit, jaký velikán mezi námi žije, ale také se mu ze svého obdivu konečně vyznat. A pokud to někdo vnímá poněkud jinak, pak je to patrně tím, že Jaromír svým kritickým přístupem k okolí a svou sršatostí mnoha lidem neumožňuje, aby ho měli naplno rádi. My, co jsme ho prokoukli, ho však máme rádi moc, obdivujeme ho a přejeme mu hodně tvůrčích sil, ladných tvarů, zdraví a štěstí do další sedmdesátky. Q.B.F.F.F.

Cyril Höschl

Vybrané citace z díla Jaromíra Švestky:

- Švestka J. et al.: Akutní psychiatrie, LF MU Brno, 1993.
- Švestka J. et al.: Psychofarmaka v klinické praxi, Grada Praha, 1995.
- Švestka J.: SSRI – léky první volby. Maxdorf Praha, 1998.
- Švestka J.: The history of Czech psychopharmacology, Eur Psychiatry, 15, 2000, (Suppl. 2) 277.
- Höschl C, Libiger J, Švestka J (Eds.): Psychiatrie. Tigis, Praha, 2002; 2. doplněné a opravené vyd., 2004.
- Švestka J. et al.: Double-blind comparison of risperidone and haloperidol, Activ. Nerv. Sup., 32, 1990, pp. 237-238.
- Švestka J. et al.: Controlled comparison of terguride and perphenazine in schizophrenia. Eur Neuropsychopharmacol, 1996; 6 (Suppl.) 149 p.
- Švestka J. et al.: Does olanzapine have antidepressant effect? Int. J. Neuropsychopharmacol, 2000; 3 (Suppl.) pp. 251-252.
- Švestka J.: Mood stabilizers: Myths and realities. Psychiatr Danubina, 2001; 13, pp. 93-97.
- Švestka J. et al.: Olanzapine vs. risperidone in first episodes of schizophrenia. Eur Neuropsychopharmacol, 2003; 13 (Suppl.) 291 p.
- Švestka J.: Treatment of bipolar depression. Neuro Endocrinol. Lett., 2005; 26 (Suppl 1), pp. 27-47.
- Švestka J., Bitter I.: Nonadherence to antipsychotic treatment in patients with schizophrenic disorders. Neuro Endocrinol Lett., 28, 2007 (Suppl 1) [Epub ahead of print].